

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

ALKUVOIMA-hankkeen kuntatilaisuus

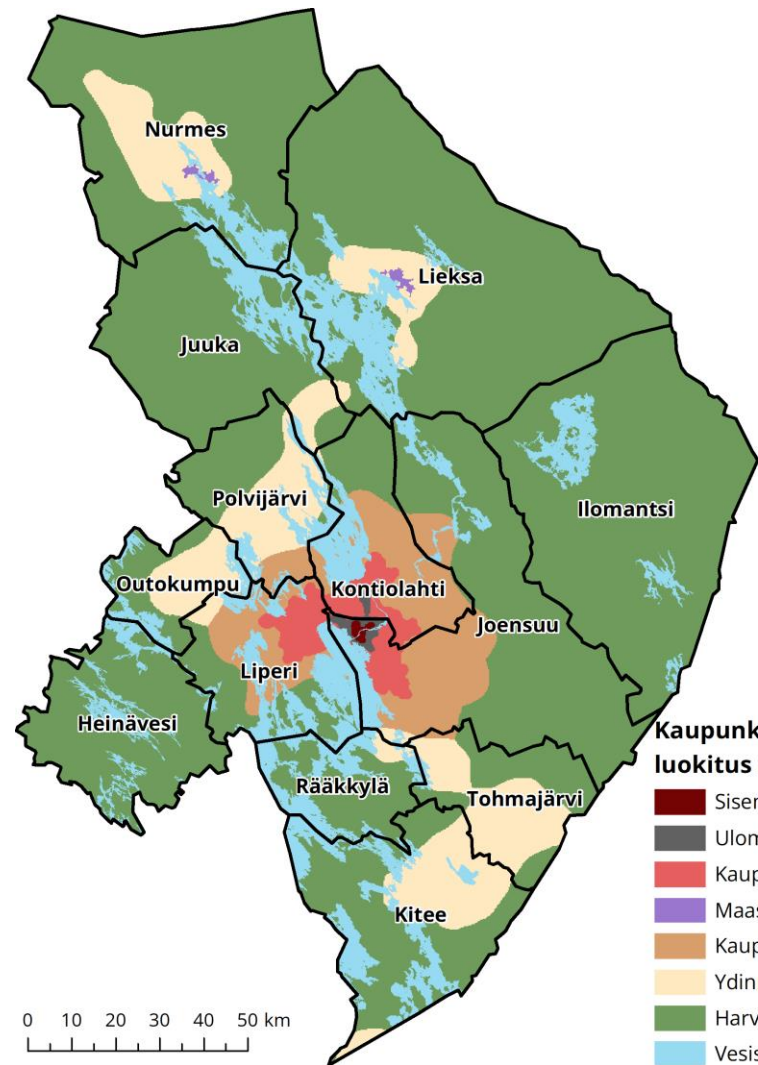
Lieksa 29.5. 2023

**Alue- ja kuntatutkimuskeskus SPATiA
Karelia ammattikorkeakoulu**

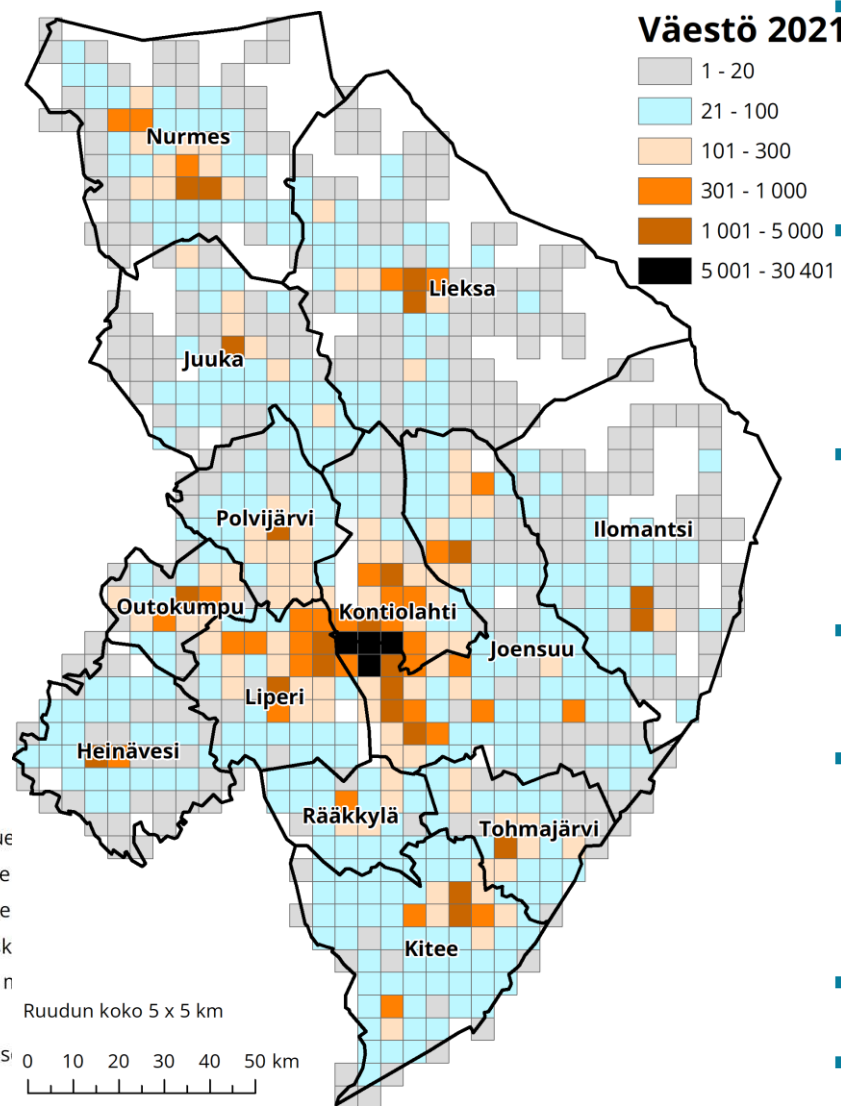

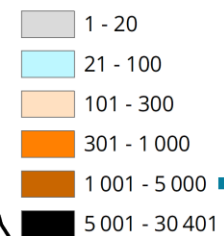
Toimintaympäristö Pohjois-Karjalassa

Kaupunki-maaseutu-luokitus 2018

Väestö 2021

Lähde: Suomen ympäristökeskus, YKR

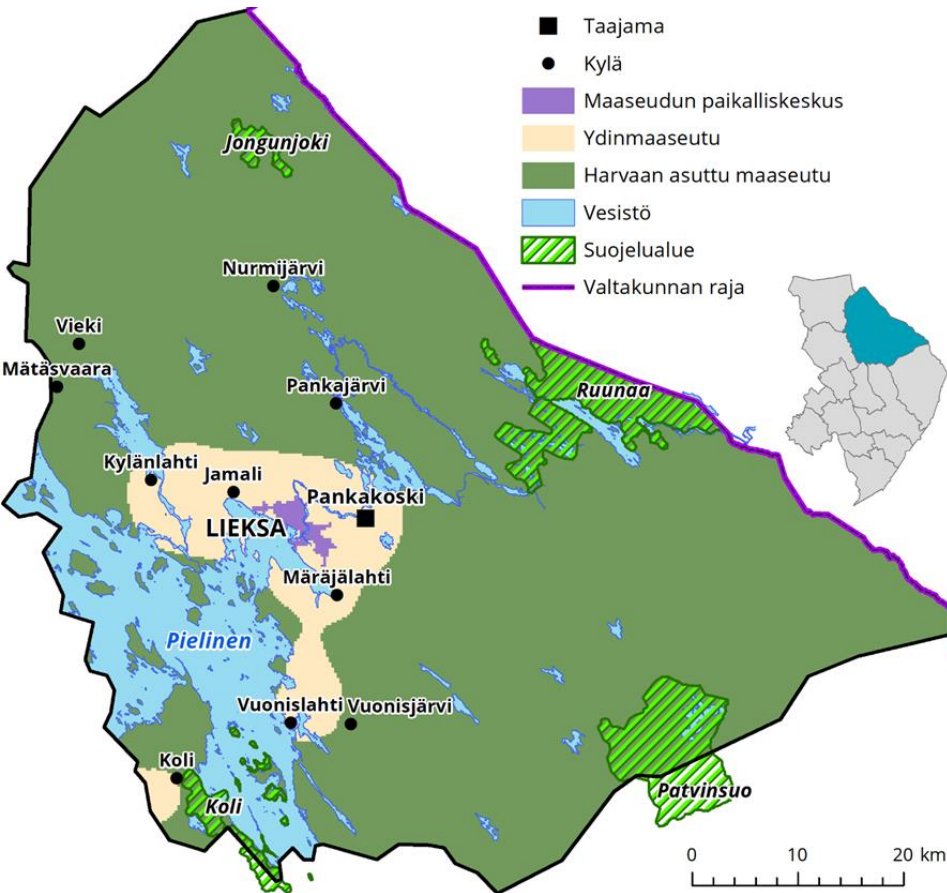
Suomen ympäristökeskuksen kaupunki-maaseutuluokituksessa Joensuu on Pohjois-Karjalan ainoa kaupunki.

Kaupunkialuetta ympäröivät kehysalue ja kaupungin läheinen maaseutu, jotka ovat kiinteässä yhteydessä keskuskaupunkiin.

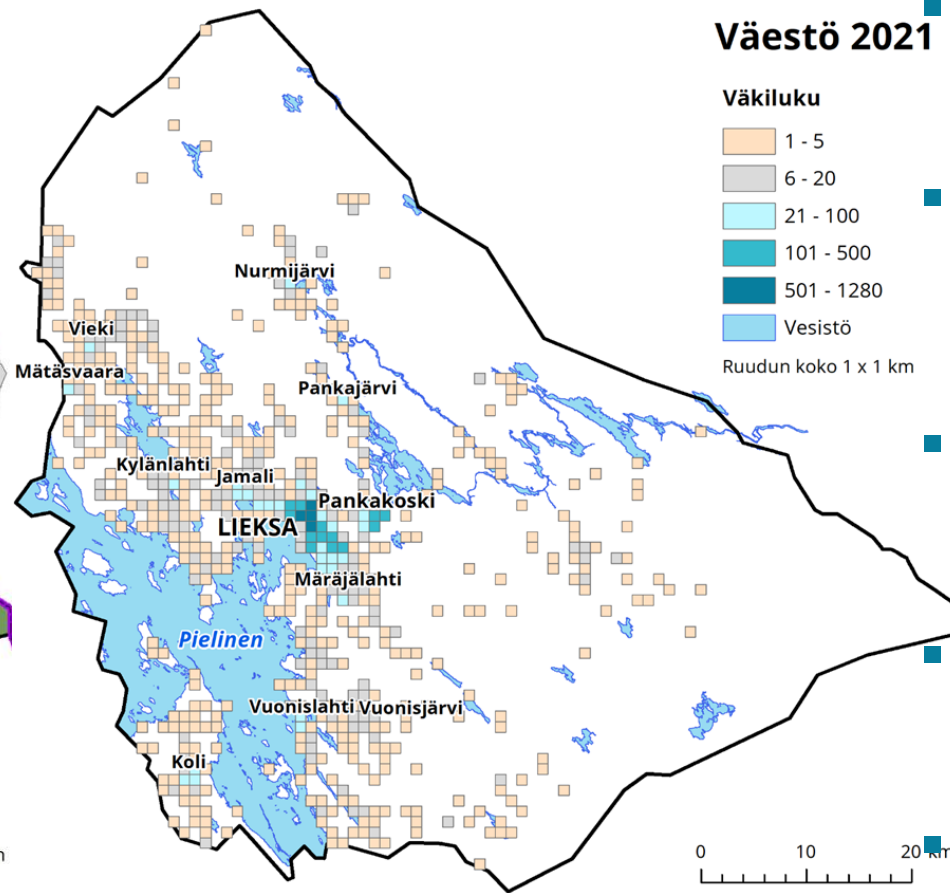
- Ydinmaaseudulla asutus on tiheämpää ja elinkeinorakenne monipuolisempi kuin harvaan asutulla maaseudulla.
- Maaseudun paikalliskeskukset ovat työssäkäynnin ja palvelujen keskuksia.
- Maakunnan väestö on keskittynyt Joensuuhun ja sen lähiympäristöön ml. kaupungin läheinen maaseutu (98 400 hlö, 61 % väestöstä vuonna 2021).
- Maaseutualueilla asui 63 000 hlö, 39 %.
- Väestö on keskittynyt taajamiin ja niiden ympäristöön. Maakunnan taajama-aste 73 %.

Toimintaympäristö Lieksassa

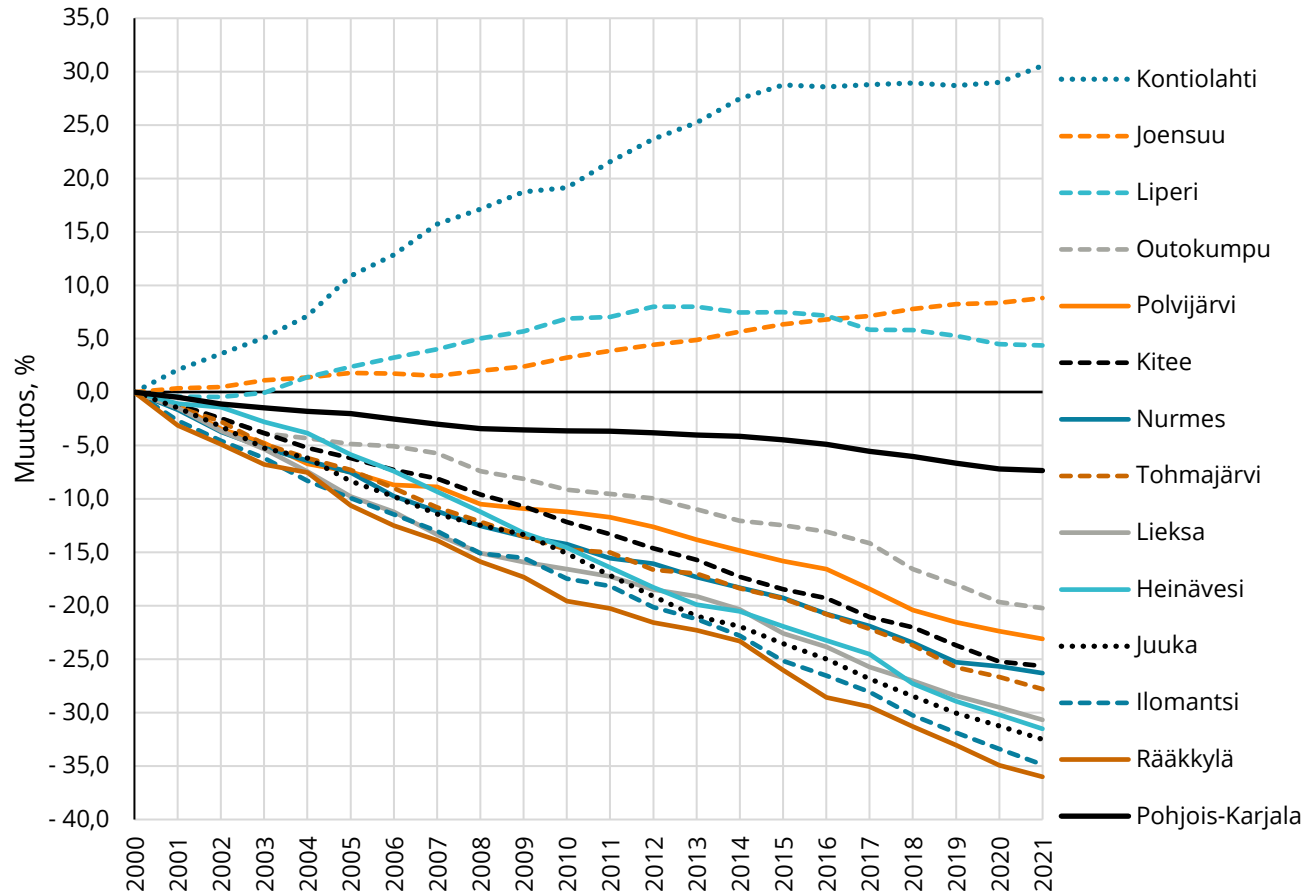
Lähde: Suomen ympäristökeskus, YKR

- 10 500 asukasta (v.2021)
- Keskustaajama maaseudun paikalliskeskus.
- Kt:n ympäristö ydinmaaseutua, muuten harvaan asuttua maaseutua
- Taajama-aste: 70 %
 - Lieksan kt. 6 600 as.
 - Pankakoski 600 as.
- Haja-asutus Pielisen rannoilla, muuten asumaton
- Pitkät etäisyydet
- Kolin alue erillinen muusta kunnasta

Pohjois-Karjalan kuntien suhteellinen väestönmuutos vuosina 2000–2021

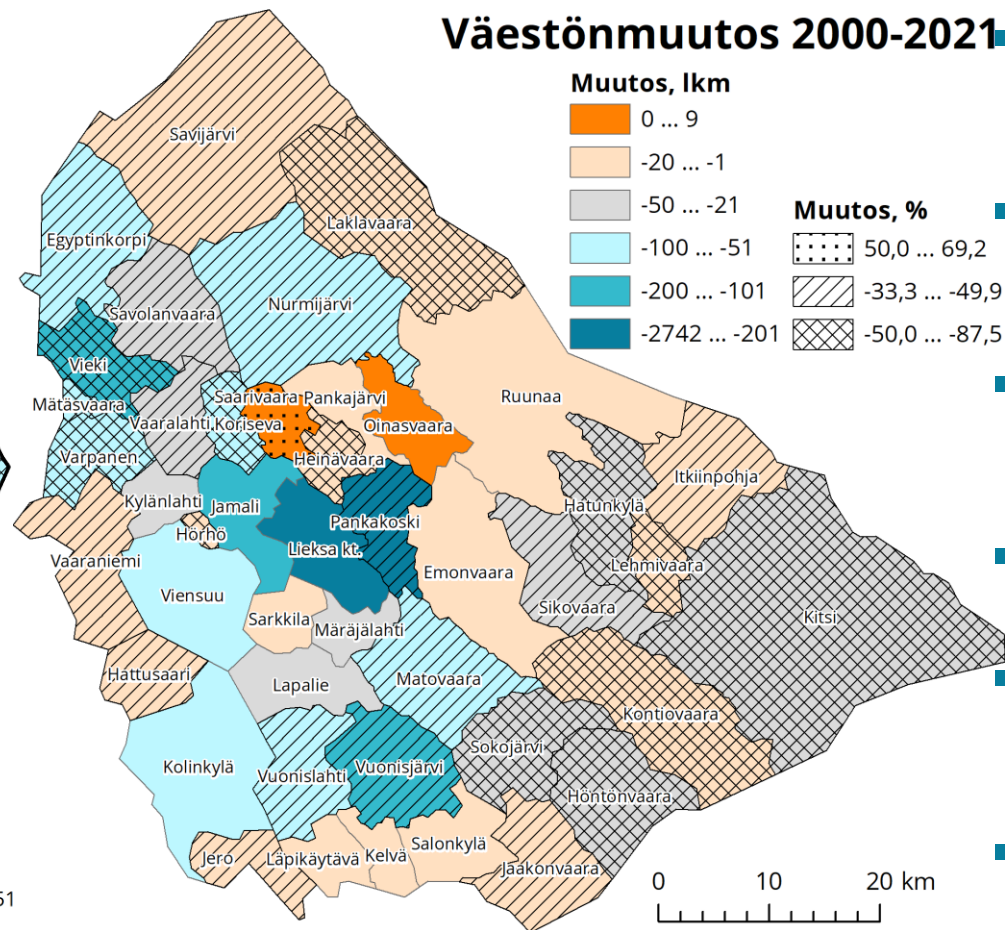
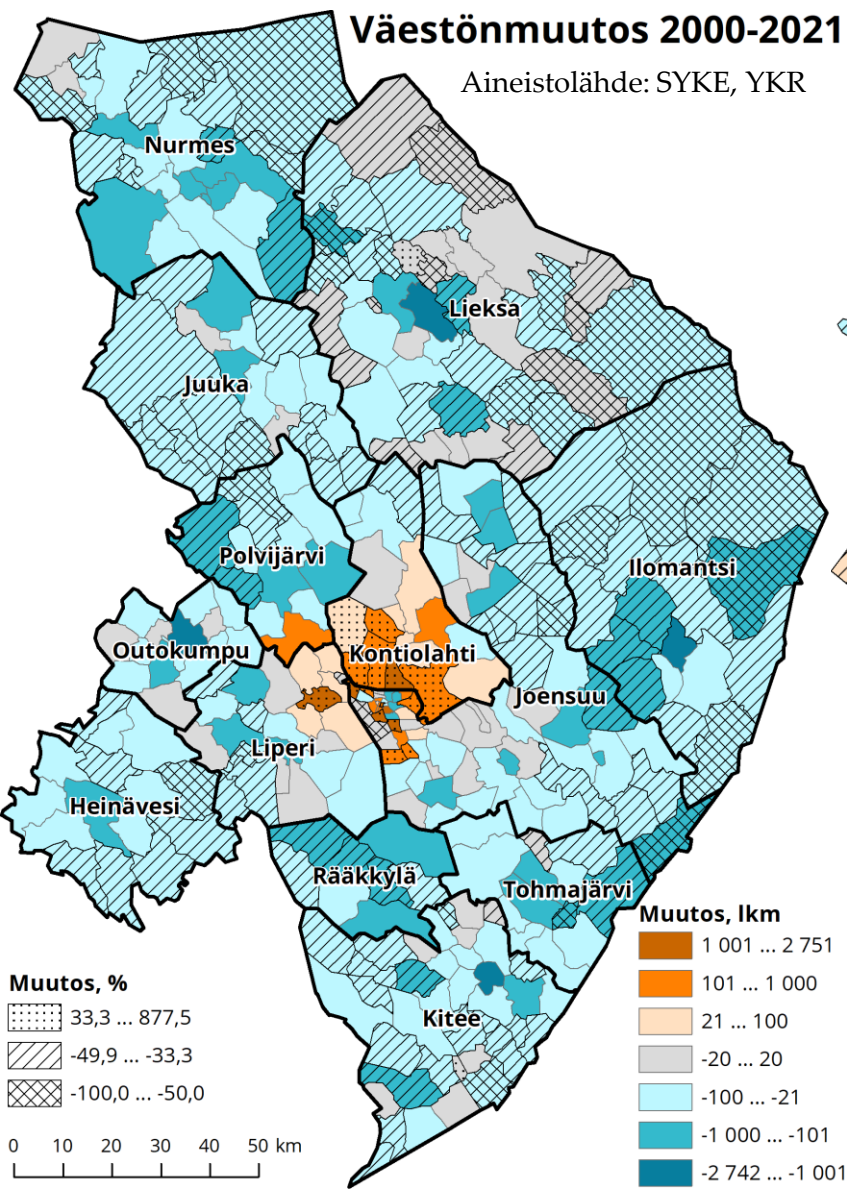

Lähde: Tilastokeskus, Väestörakenne

- Väestömäärä kasvoi Joensuun kaupunkiseudulla. Eniten väestö kasvoi Kontiolahdella.
- Väestö väheni eniten harvaan asutun maaseudun kunnissa (5 kuntaa, ml. Lieksa).
- Seuraavaksi eniten väestö väheni ydinmaaseudun kunnissa (5 kuntaa).

Pohjois-Karjalan ja Lieksan väestömäärän muutokset tilastoalueittain vuosina 2000–2021

Väestömäärä kasvoi Joensuun ympäristössä, muualla väki väheni.

Väestö väheni lukumääräisesti eniten maaseudun taajamissa.

Suhteellisesti väestö väheni eniten kuntien reuna-alueilla.

Lieksan väki väheni 4700 hlö (-31 %).

Lieksan kt.: -2700; -28%

Maakunnan eniten väkeä menettänyt alue

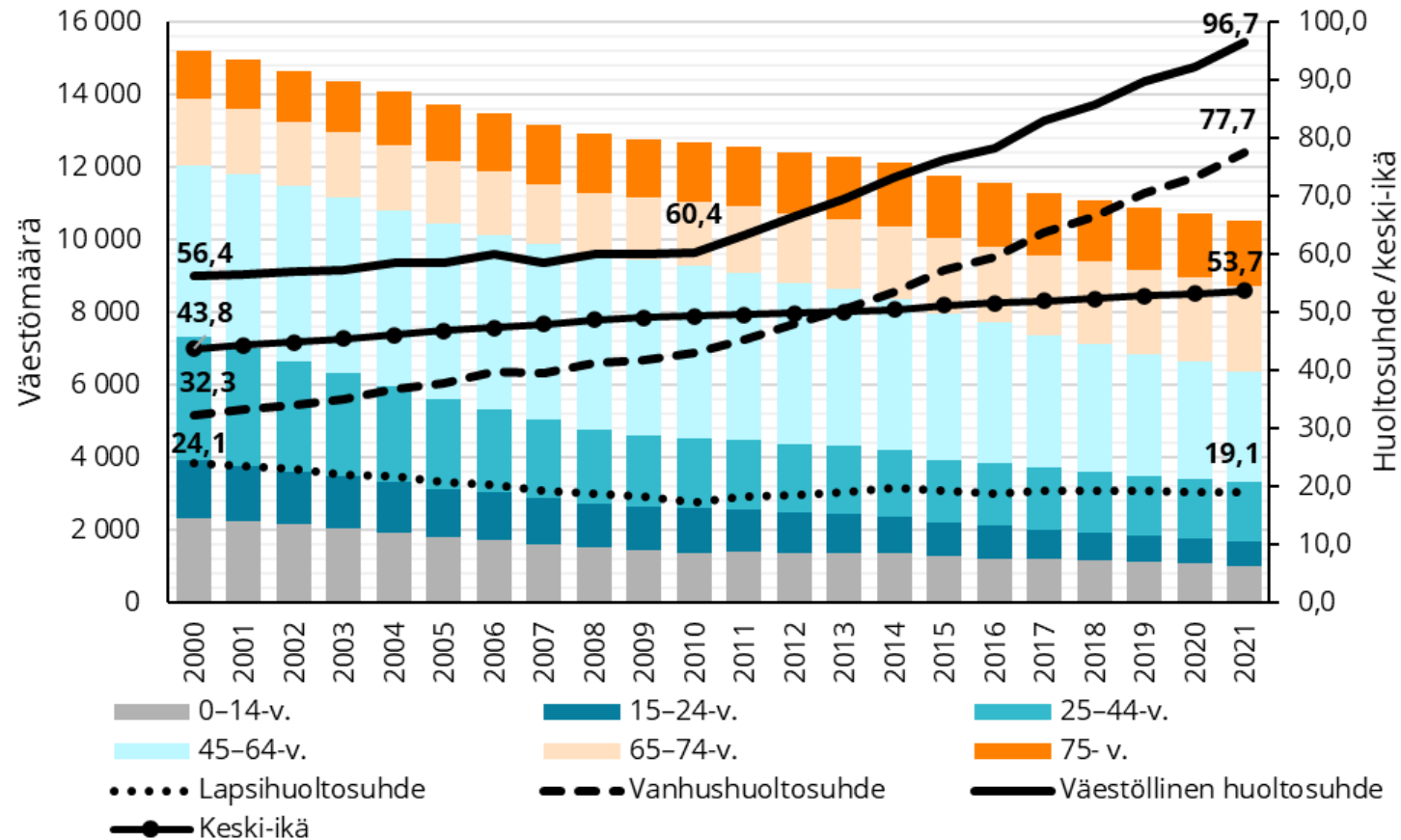
Haja-asutusalueella muutokset pienempiä, mutta suhteellisesti suuria.

Väestö ikäryhmittäin, väestön keski-ikä ja huoltosuhteet

Muutokset 2000–2021

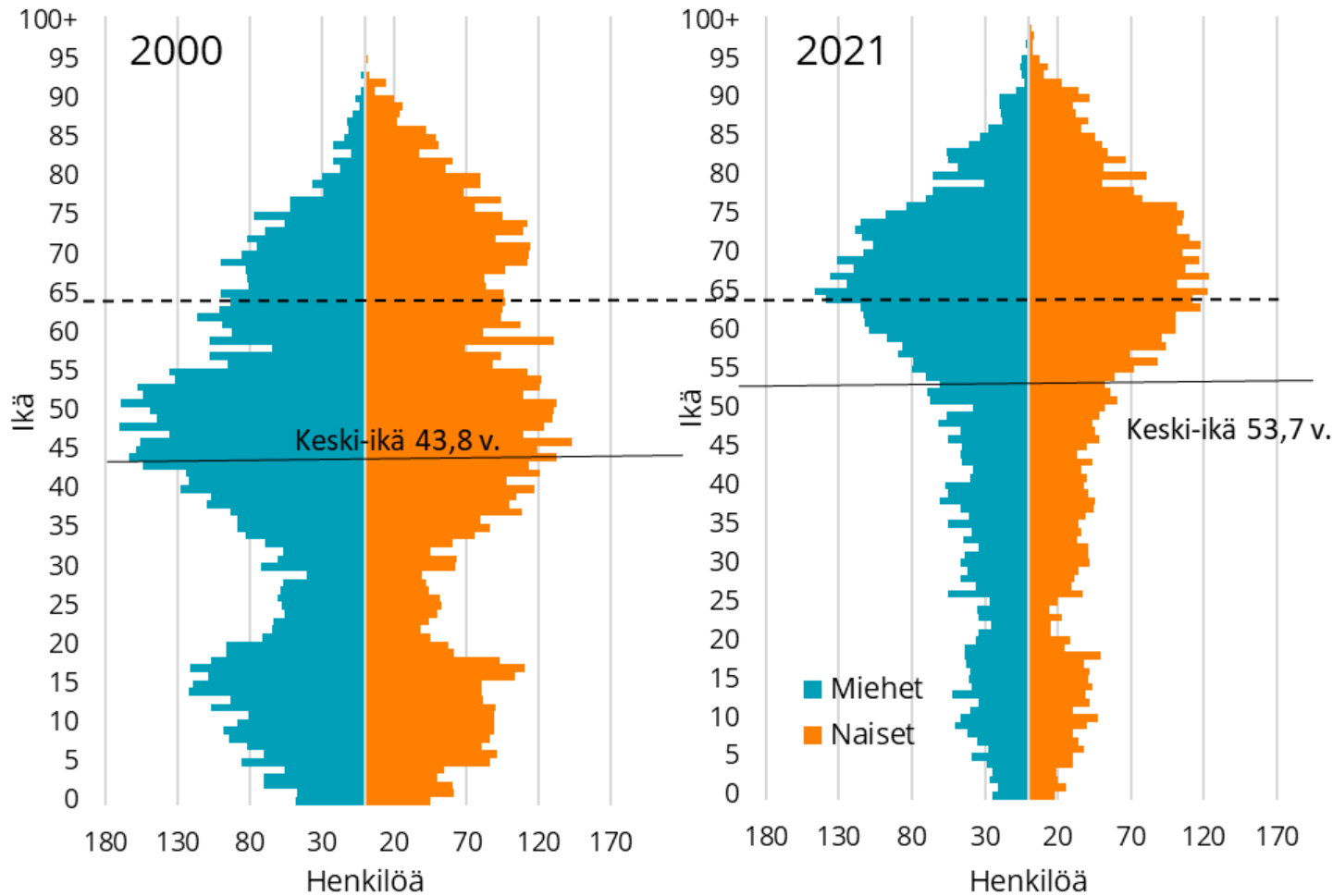
- Väestömäärä pienentyi lähes kolmanneksella.
- Keski-ikä nousi 43,8:sta 53,7:ään
- 65 vuotta täyttäneiden osuus kasvoi 21 %:sta 39:iin.
- Väestöllinen huoltosuhde heikkeni 56,4:stä 96,7:ään.
- Taloudellinen huoltosuhde oli 221 vuonna 2020.

Lähde: Tilastokeskus, Väestörakenne

Väestömuutokset – väestön ikärakenne 2000 ja 2021

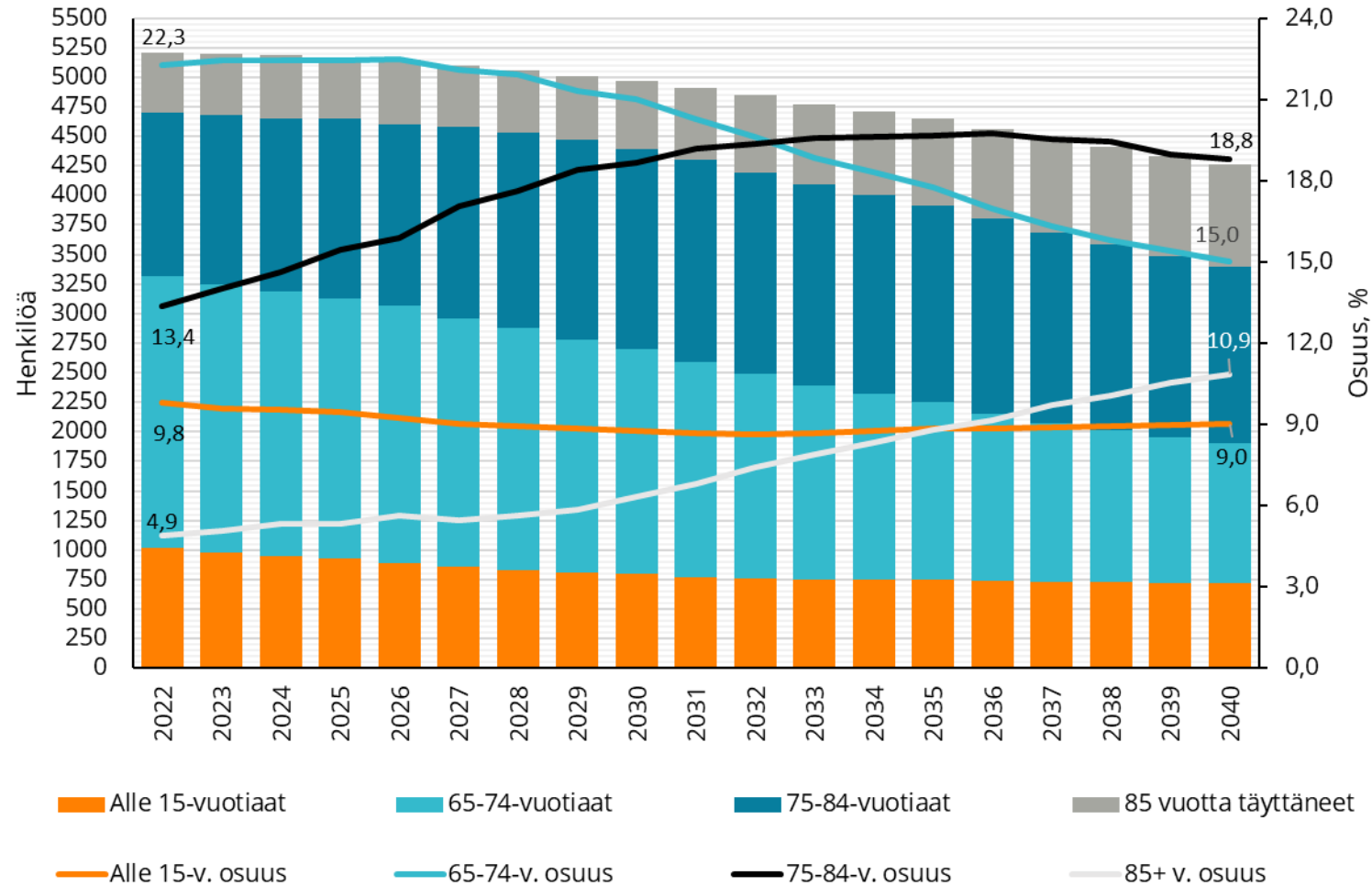

- Lieksan väestö on vähentynyt ja ikääntynyt vuodesta 2000 vuoteen 2021.
- Alle 55-vuotiaiden ikäluokat ovat merkittävästi yli 55-vuotiaiden ikäluokkia pienempiä.
- Nuoria aikuisia oli vähän jo vuonna 2000 ja vuoteen 2021 mennessä myös lasten määrä väheni huomattavasti.

Lähde: Tilastokeskus, Väestörakenne

Palvelutarve muuttuu ikärakenteen muuttuessa

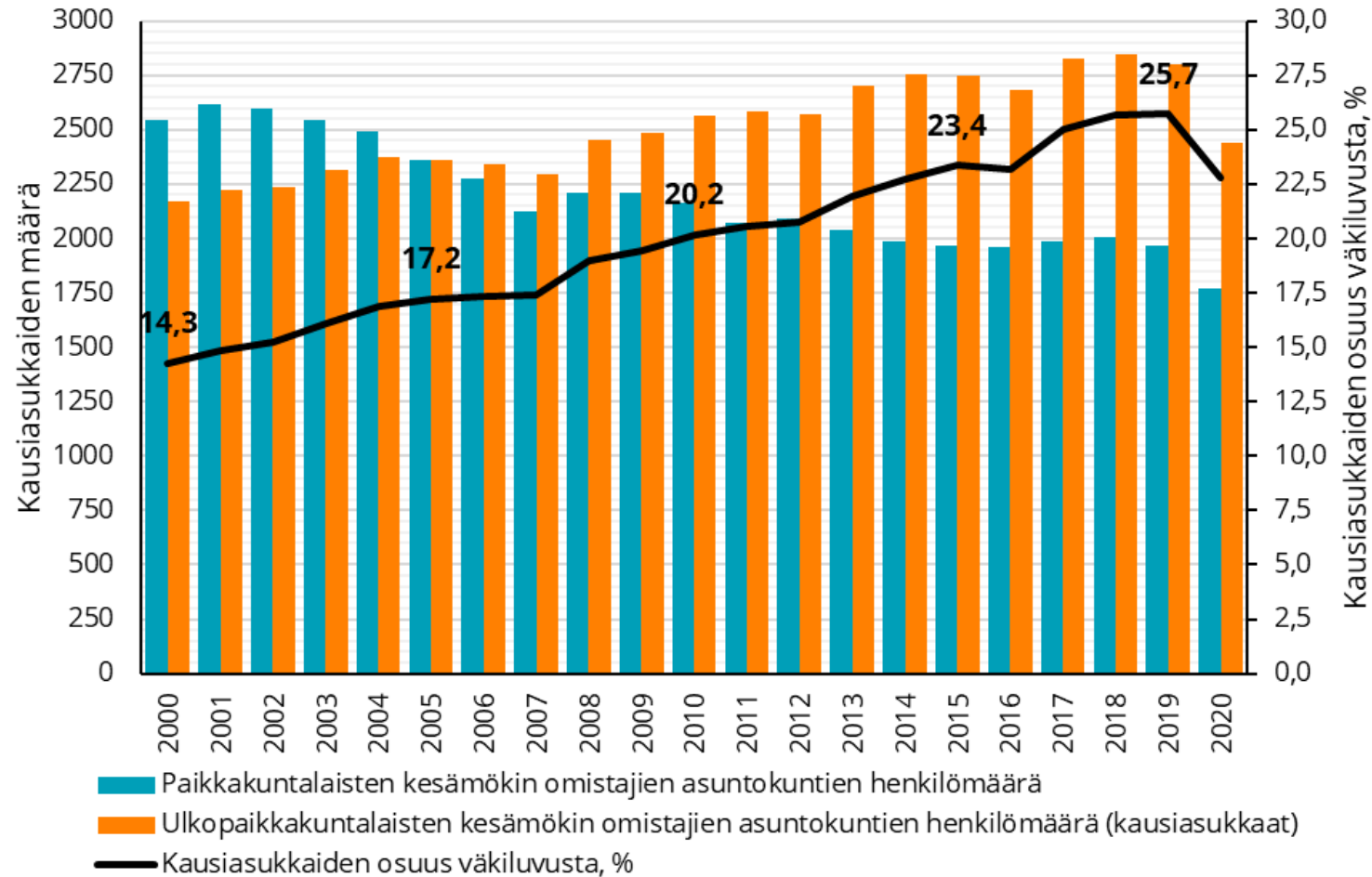

Väestöennuste vuoteen 2040 saakka

- Lasten määrä vähenemisen ennustetaan jatkuvan 2020-luvulla ja hidastuvan 2030-luvulla.
- Ikääntyneiden osuus väestöstä jatkaa kasvuaan 2030-luvun alkupuolelle, jolloin 46 % on 65 vuotta täyttäneitä.
- 65–74-vuotiaiden määrä vähenee 2020-luvulla, mutta 75–84-vuotiaiden ja 85 vuotta täyttäneiden määrät ja osuudet kasvavat.
- Ikärakenteen muutos ja eliniän pidentyminen vaikuttavat palvelutarpeisiin.
- Palvelut on keskitetty keskustaajamaan, joka on lähin palvelukeskus 94 %:lle kuntalaisista.
- 85 % väestöstä asui enintään 15 minuutin automatkan etäisyydellä palveluista (mediaanietäisyys 3,5 min.)

Kausiasukkaiden merkitys ja palvelutarpeet kasvavat

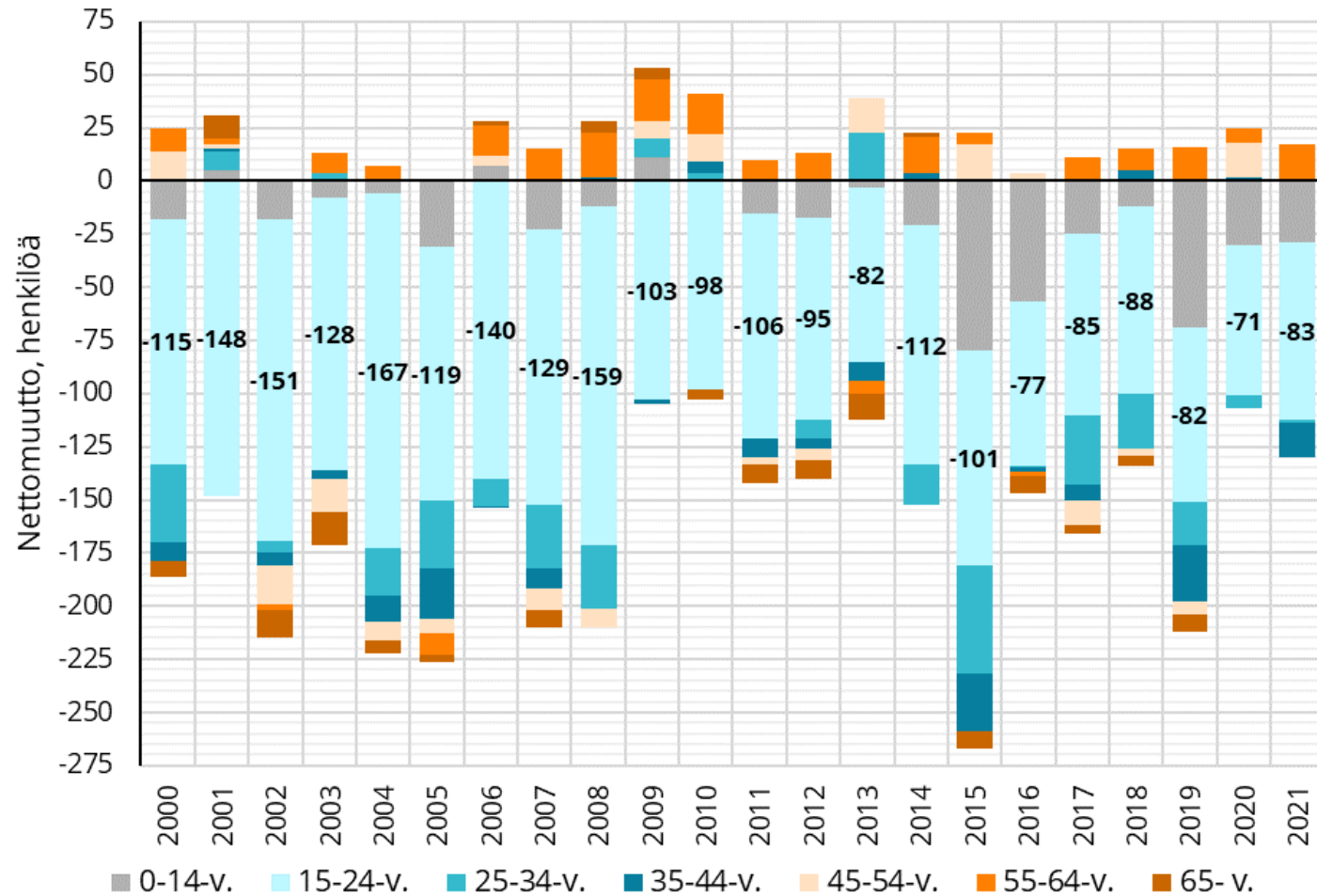

Muutokset vuosina 2000–2019

- Ulkopaikkakuntalaisten kausiasukkaiden määrä kasvoi reilulla 600 henkilöllä
- Ulkopaikkakuntalaisten omistamien kesämökkien määrä kasvoi 47 %:lla
- Lieksan vakituiseen väestömäärään suhteutettuna kausiasukkaiden osuus kasvoi 14 %:sta 26 %:iin
- Kesämökkien määrä väheni vuonna 2020 tilastointitavan muutoksen takia.

Kuntien välinen nettomuutto ikäryhmittäin vuosina 2000–2021

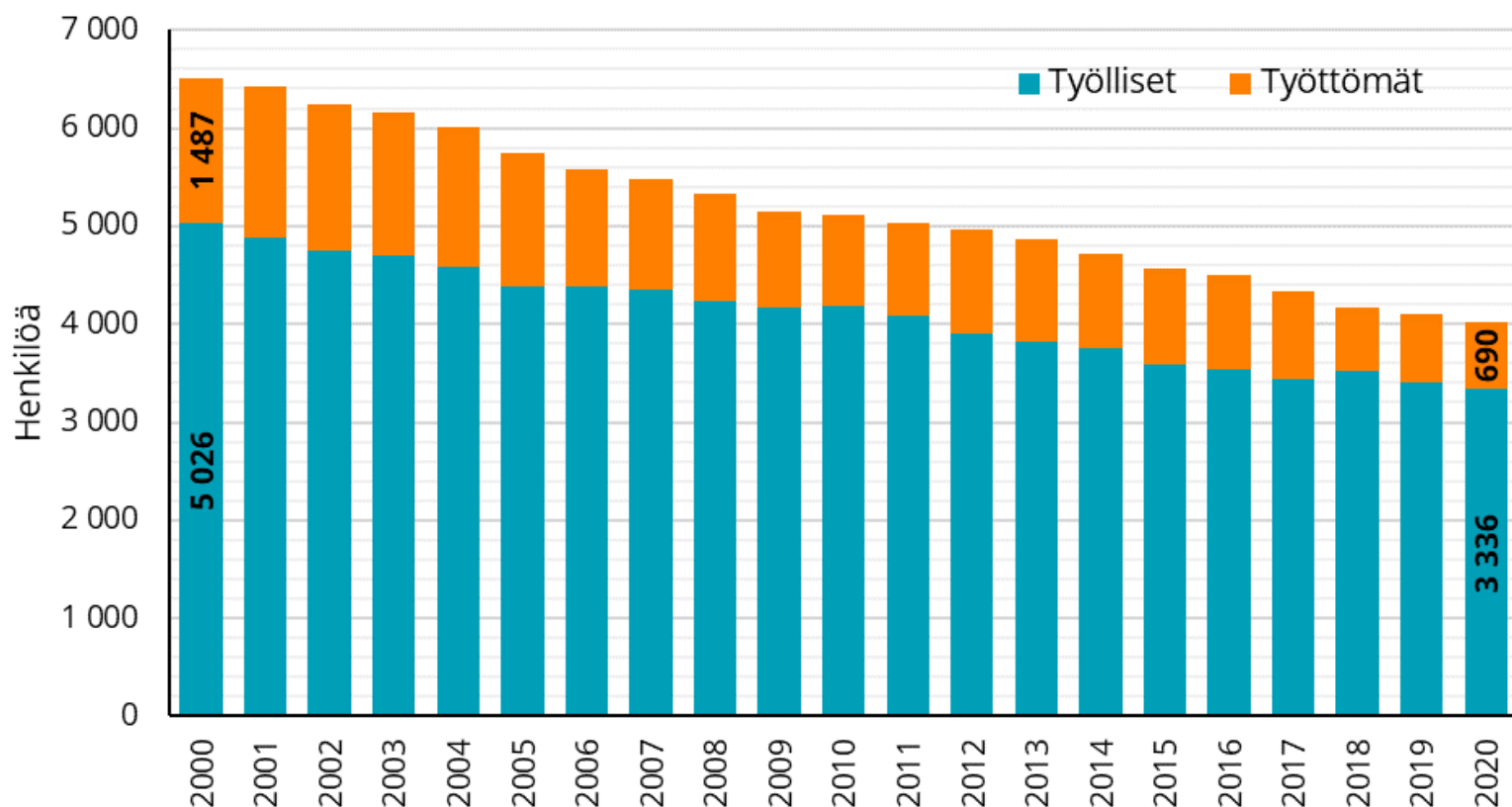
Lähde: Tilastokeskus, Muuttoliike

Muutokset 2000–2021

- Muualta Suomesta muutti Lieksaan n. 7 500 ja lähtömuuttajia oli 10 700.
- Muuttotappio oli 3 200.
- 55–64-vuotiaissa Lieksa sai muuttovoittoa noin 200 henkilöä.
- Vuosina 2010–2020 Lieksaan muutti 1 275 työllistä, 600 työtöntä, 550 eläkeläistä sekä 476 koululaista tai opiskelijaa.
- Tulomuuttajista 40 % tuli muualta Pohjois-Karjalasta, pääasiassa Joensuusta. 20 % tuli Uudeltamaalta.
- Lähtömuutto suuntautui pitkälti samoille alueille, kuin mistä Lieksaan muutettiin.

Työvoima (työlliset ja työttömät) 2000–2020

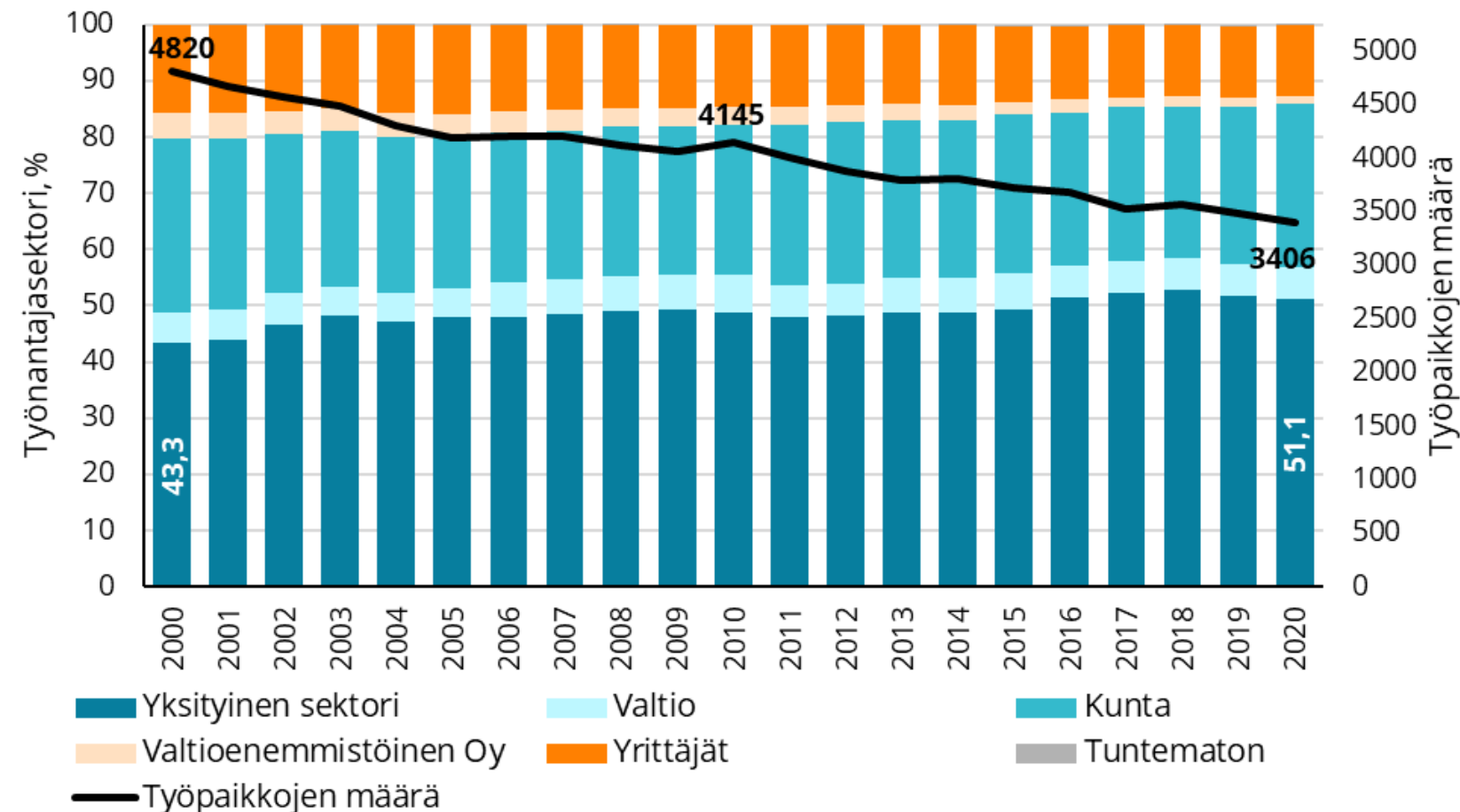

- Työvoiman määrä pienentyi vuodesta 2000 lähes 2 500 henkilöllä (−38 %)
- Työllisten määrä vähentyi 34 :lla ja työttömien määrä 54 %:lla.
- Työllisistä 87 % oli palkansaajia, 4 % maa- ja metsätalousyrittäjiä ja 9 % muiden alojen yrittäjiä.

Lähde: Tilastokeskus, Työssäkäynti

Työpaikkojen määrä ja työnantajasektorien osuudet (%) työpaikoista 2000–2021

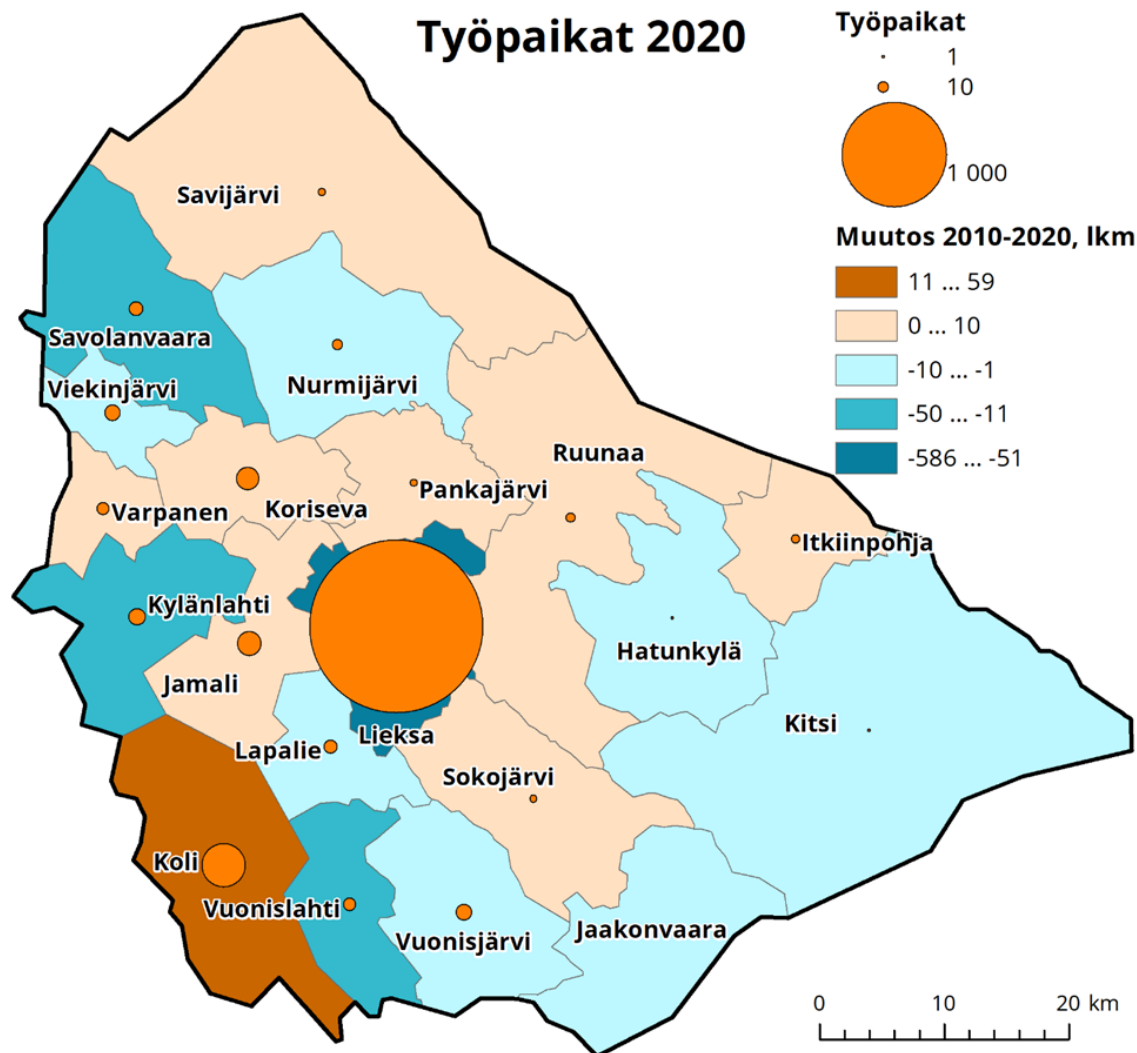
Muutokset 2000–2021

- Työpaikkojen määrä vähentyi melkein kolmanneksella.
- Eniten työpaikat vähentyivät kuntasektorilta (–506) ja yksityiseltä sektorilta (–347).
- Yrittäjien määrä vähentyi 331:lä.
- Naisia kuntasektorin työpaikoissa oli 74 %. Miehiä yksityisesellä sektorilla 59 % ja yrittäjistä 65 %.

Lähde: Tilastokeskus, Työssäkäynti

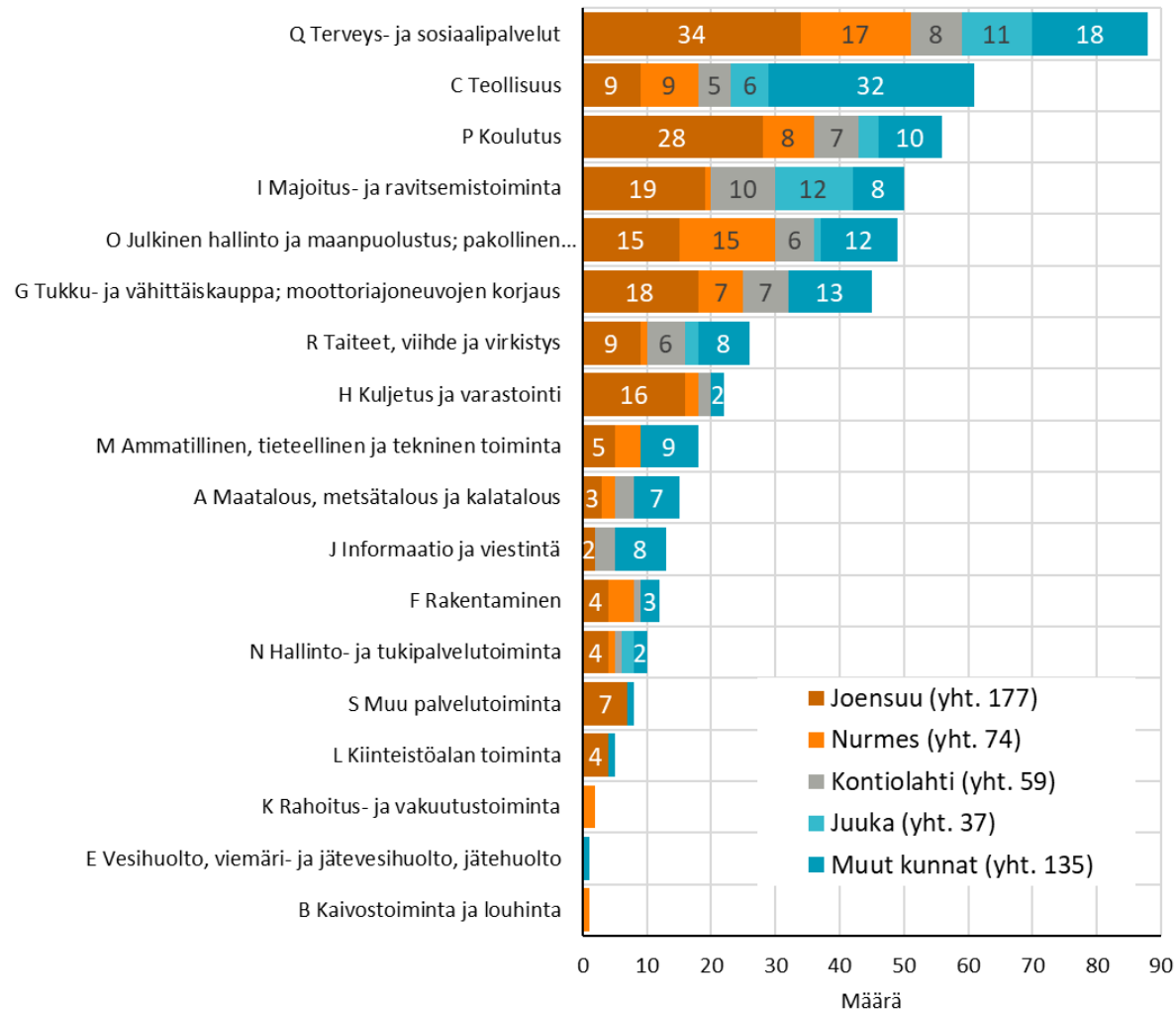
Työpaikkojen sijainti 2020 sekä muutos 2010–2020

- Vuonna 2020 työpaikoista 81 % oli keskustaajamassa (keskusta 51 %, Rantala 24 % ja Pankakoski 6 %).
- Vuosina 2010–2020 työpaikat vähentyivät 740:llä (–18 %).
- Suurin osa työpaikoista vähentyi keskustaajaman alueelta.
- Kolilla työpaikkojen määrä kasvoi 53 %:lla.
- 12 % työllisistä (412 hlöä) kävi työssä Lieksan ulkopuolella, pääasiassa Joensuussa v 2020.

Lieksassa muista kunnista työssäkäyvät 2020

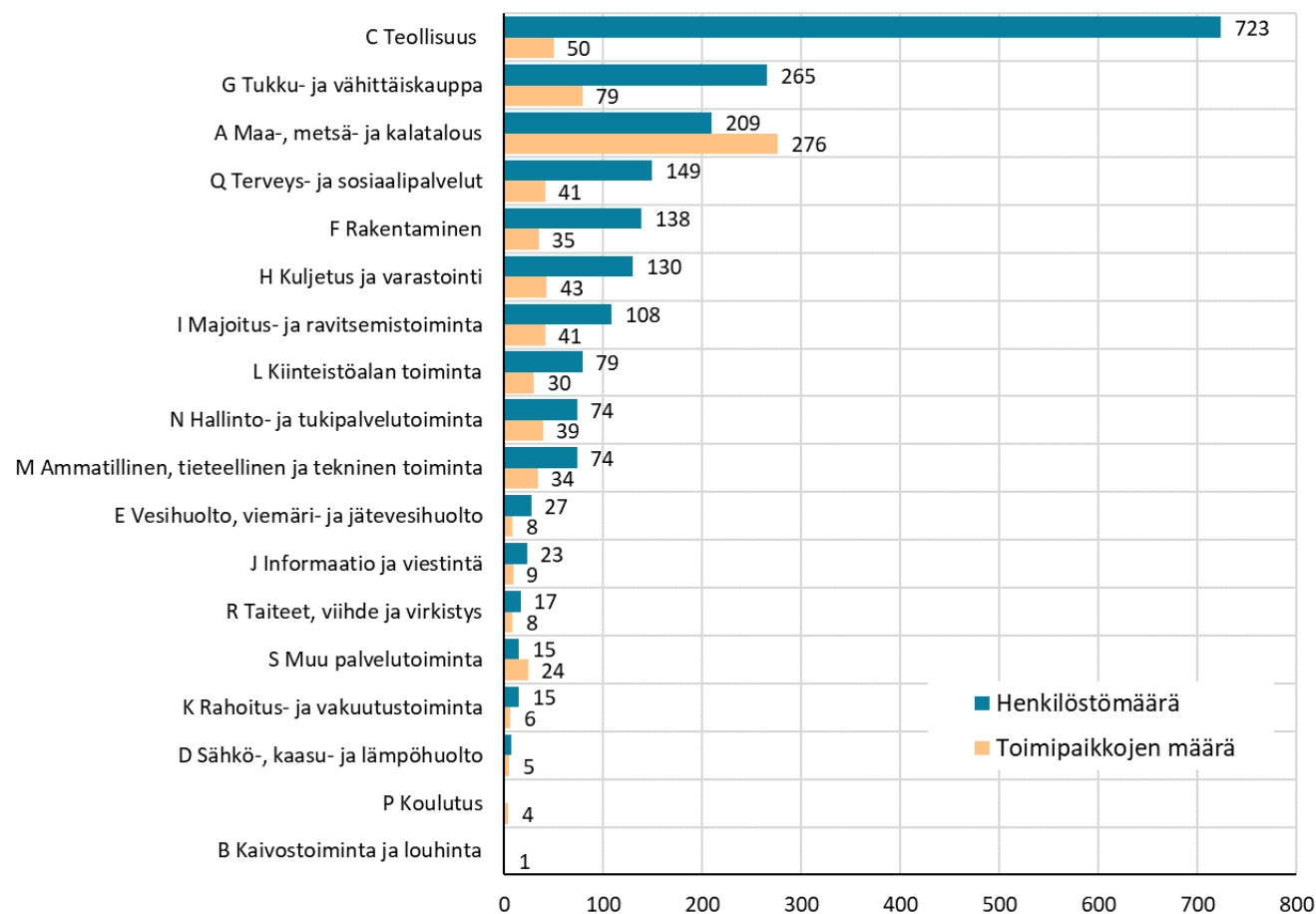

- Lieksassa työssäkävivistä 86 % oli lieksalaisia ja 14 % oli ulkopaikkakuntalaisia.
- Eniten Lieksassa käytiin työssä Joensuusta.
- Lukumääräisesti eniten ulkopaikkakuntalaisia työskenteli sotepalveluissa (88), teollisuudessa (61) ja koulutuksessa (56).

Yritysten toimipaikat ja henkilöstö 2020

Yritysten toimipaikat ja niiden henkilöstömäärät

Lähde: Tilastokeskus, Kunnittainen toimipaikkatilasto

- Vuonna 2020 Lieksassa oli 718 yritystä, joilla oli 733 toimipaikkaa.
- Eniten toimipaikkoja oli maa- ja metsätaloudessa (276), tukku- ja vähittäiskaupassa (79) ja teollisuudessa (50).
- Eniten työllistivät teollisuus, tukku- ja vähittäiskauppa, maa- ja metsätalous, sote-palvelut sekä rakentaminen.

Yritystoiminta Pohjois-Karjalassa

Yritystoiminta Pohjois-Karjalassa

Tärkeimmät tekijät yritysten sijoittumispäätösten taustalla:

- Yritys sijaitsee yrittäjän syntymäkotikunnassa (52 %)
- Paikkakunnan ympäristötekijät ja luonnonvarat vaikuttivat sijoittumispäätökseen (38 %)
- Yritys sijaitsee yrittäjän kasvukotikunnassa (29 %)

Yrittäjien kommentteja sijoittumispäätöksiin

- "Yrityksen perustamisvaiheessa asialla (yrityksen sijainti) ei ollut merkitystä tai se ei vaikuttanut yrityksen sijoittumispäätökseen. Tällä hetkellä asia on merkityksellinen. Yrityksen näkökulmasta on tärkeää, että se voi tarjota työpaikkoja paikkakunnan väestölle ja maksaa yhteisöveroja kotikuntaansa..."
- "Yrityksen sijaintipaikan valintaan ovat vaikuttaneet juuret sekä se, että yritystoiminnan alkuvaiheessa (sijainnin) merkitys oli keskeinen asiakaskunnan laajentumisen näkökulmasta. Toisaalta entisellä kotipaikkakunnalla oli helppo aloittaa yritystoiminta, koska asioiden hoito oli yksinkertaisempaa tutulla paikkakunnalla..."
- "(Sijainnilla) On merkitystä. Kunnan peruspalvelujen pitää toimia tai yritysten kehittämismahdollisuudet vaikeutuvat. Lupapalvelut ja niiden toimivuus on kriittinen osa-alue. Myös toimiva valokuituyhteys on erittäin tärkeä (...) yritystoiminnalle..."

Yrittäjien näkemyksiä kuntayhteistyöstä

- Yhteistyösuhde oman kotikunnan kanssa koetaan pääsääntöisesti toimivaksi – jotkut yrittäjät ovat kohdanneet lupaprosesseissa jäykkyyksiä
- Yhteistyö on saattanut olla toimivaa (mm. kunnan vastuuhenkilöiden hyvä ja nopea tavoitettavuus), mutta vuorovaikutus kotikunnan kanssa on kuitenkin jäänyt vähäiseksi
- Osa yrittäjistä koki, etteivät he olleet saaneet käyttöönsä riittävän asiantuntevaa neuvontaa oman yrityksensä kehitysvaiheissa
- Osa sotealan yrittäjistä koki, ettei heidän toimialansa yrityksiä kohdella tasavertaisesti teollisten yritysten rinnalla

Strategiset valinnat ja uudistuminen – kyselyn tuloksia

- Väestön määrän väheneminen tunnustetaan ja enemmistä vastanneista uskoo vähenemisen jatkuvan edelleen.
- Voimavarat kunnan elinvoiman kehittämisessä:
 - teollisuus
 - kasvuhakuiset yritykset
 - osaavan työvoiman saatavuus
 - alkutuotanto
 - matkailupalvelut
 - hanke- ja kokeilutoiminta
 - kuntalaisten aito osallisuus
- Esteet kuntaorganisaation kehittämisessä ja uudistamisessa:
 - henkilöstön rekrytointivaikeudet
 - yhteisen pitkänaikavälin näkemyksen puute
 - kuntatalouden pieni liikkumavara
 - hanke- ja kokeilutoiminnan vähäisyys

Tulevasta hankkeesta

- ALKUVOIMA on esiselvityshanke, jossa on tuotettu tietoa kunnille
- Väestömuutos on yhteinen nimittäjä Pohjois-Karjalan kunnille, mutta esiselvitys osoitti kuntien erilaisuuden ja erilaistumisen huomioimisen tärkeyden uudistumisessa

ESISELVITYKSEN JÄLKEEN TOTEUTTAVAN KEHITTÄMISHANKEEN TAVOITTEET JA TULOKSET

TAVOITE

- tukea uudistumista osana elinvoimapolitiikkaa
- vahvistaa palvelutuotannon ratkaisuja/prosesseja
- vahvistaa maaseutuyritysten muutoskyvykkyyttä
- vahvistaa kuntien välistä yhteistyötä

TULOKSET

- tuotetaan paikkaperustaisia ratkaisuja uudistumiselle
- resurssien ja toimijoiden roolin tunnistaminen ja kokoaminen
- arvoverkostonäkökulman syventäminen yritystoiminnan kehittämisessä
- onnistuneiden toimenpiteiden vakiinnuttaminen osaksi elinvoimapolitiikkaa

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

Kysymyksiä & kommentteja

[Twitter SPATIA](#)

[UEF//CONNECT Alkuvoima](#)

UEF | SPATiA
ALUE- JA KUNTATUTKIMUSKESKUS

uef.fi

